HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' (א)[א]נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו: קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי על כולן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר' מאיר וחכ"א פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין להן והדר תני אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן אמר רב יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה [ב]בד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין היכי דמי (ב)כדתניא [ג]מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה אמר רבי יוסי [ד]בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו ל' יום אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקים לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אומר [ה]משמתינן ליה: וחכ"א פותחין לו פתח כו': (ג)תנא [ו]לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול (ד)בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופך להאכילך (ה)תרומה (ו)ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחא ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמר רבי שמעון בן לקיש [ז]עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב תניא [1]בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו זו בושה מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקים על אותו מקום חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלים באותו מקום ורמינהו שאלו את (ז)אימא שלום מפני מה בניך

רש"י

מתני' נדר בחרם. דאמר חפץ זה חרם עלי ושוב אמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים על שם הרשת שצדין בו את הדגים ולא בחרם ממש: **אלא בקרבנות מלכים.** דורונות שמקריבין לפני מלכים: **וכן אם אמר הריני עצמי קרבן.** דמשמע שהקדיש את עצמו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם אחד שיש לי בתוך ביתי שהנחתיו להיות נודר בו ולא בעצמי ממש: **על כל אלו אין נשאלין להן.** דאין צריך שאלה דודאי מותר הואיל ואינהו אמרי דעל דעת כן אמרו: **ואם נשאלו.** אם באו לישאל: **וחכמים אומרים פותחין להן פתח.** בחרטה ומוכיחין אותן שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ' וכולן אין נשאלין.** דאין פותחין להם פתח ואין מתירים להן דקנסינן להו משום דנדרא ממש משמע: **והדר תני אם נשאלו.** דמשמע דנשאלין: **וכולן אין צריכין שאלה.** דמותרין בלא שאלה: **בד"א בתלמיד חכם.** דאקראי הוא דנדר כה"ג ולא אתי למיסרך: **אבל ע"ה שבא לישאל עונשים אותו ומחמירים עליו.** כדי שלא יהא רגיל לנדור בו: **ועבר על נזירותו.** דכסבור בטעות נדר ואחרי כן בא לישאל: **אין נזקקין לו.** לפתוח לו בחרטה: **נזירות מועטת.** שקבל עליו נזירות ל' יום. אבל אם קיבל נזירות מרובה ועבר ושתה ק' יום אין אומרים ינהג איסור ק' יום שנהג היתר אלא לעונש ל' יום כסתם נזירות. הכי נמי עונשין אותו שינהג איסור בנדרו וכימים שעבר כל נדרו דכשאמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים ונהג היתר בנדר עד לאחר זמן שעלה בדעתו לישאל: **בי דינא דמזדקקי ליה.** קודם שינהוג איסור בעצמו לא עביד שפיר: **שסופך למעול בנדרים.** אם תרבה לנדור: **שהופכין.** פנים כנגד עורף שבאים על נשותיהן שלא כדרכן: **שהופכים שולחנן.** היא למעלה והוא למטה:

אינו

ר"ן

ביהודה נמי אסורין וסיפא ר"א בר' צדוק דאמר סתם חרמים בגליל אסורין לפי שאין מכירין את חרמי כהנים הא מכירין מותרין דספיקא לקולא ומש"ה סתם חרמים ביהודה שהיו מכירין אלו ואלו מותרין וסתם תרומה נמי ביהודה לר"א ברבי צדוק מותרת. והאי דנקט רבי יהודה תרומה ונקט רבי אלעזר חרמים לאו דוקא דה"ה בתרומה גופה אי נמי בחרמים גופייהו הוה מצי לאפלוגי אלא מר דשמיע ליה מרדיה קאמר ומר דשמיע ליה מרדיה קאמר ולפי זה כי מהדרינן לעיל אמאן דס"ל לא מעייל איניש נפשיה לספיקא הוה מצי למימר רבי אלעזר בר' צדוק היא אלא רבי יהודה עדיף ליה דקאמר הכי בנזירות גופיה: ולענין הלכה קיימא לן דסתם נדרים להחמיר כסתם מתניתין: **אבל בנזירות מרובה.** כלומר שהיה יותר משלשים יום: **הואיל ואמור רבנן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר.** כלומר דלא תימא הא דקאמר אין נזקקין לו לומר שאין מחזירין אחריו שישאל על נדרו אע"פ שמחזירין אחרי מי שלא עבר על נדרו שהרי המקיימו נקרא חוטא וכדאמרינן בפרקין דלקמן (דף כב.) המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן ומיהו אם בא לישאל מעצמו נזקקין להתירו דליתא אלא בי דינא דמזדקיק לא עביד שפיר: ולענין הלכה קיימא לן כרבנן דמתניתין דאמרי דנדרים הללו אין עונשין אותן ופתחינן בהו נמי בחרטה וכדפרישנא במתניתין(ח). והני מילי בנדרים הללו אבל בנדרים דאורייתא נהי דפתחינן בהו נמי בחרטה כדקי"ל באידך פרקין דהלכתא פותחין בחרטה מיהו מי שעבר עליהן ובא לישאל אין נזקקין לו עד שינהוג איסור וצורבא מרבנן דמזדקיק ליה מקמי הכי משמתינן ליה וה"ה נמי למאן דלא פתח ליה בהני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותן שהן מותרין דמשמתינן ליה דלא עביד שפיר הרמב"ן ז"ל. וכתבו בתוס' חכמי הצרפתים ז"ל מעשה באחד שנדר מכל פירות שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב ונזקק לו להתיר והתירו ולא הזקיקו לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר וטענת הרב היתה דאע"ג דנדרא דאורייתא הוה ואפילו לרבנן צריך שינהוג איסור אפ"ה כיון שאם אתה מעכבו באיסורו אתה מכשילו שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו ועוד שאם לא יהנה מפירות שבעולם יסור כחו מעליו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד אך החמיר עליו כיון שעבר על נדרו שלא להתירו בחרטה אלא בפתח: **אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות.** דחמירי טפי דכתיב בו (שמות כ) לא ינקה: **להאכילך תרומה טמאה.** להזהיר אפילו כהן שלא יהא רגיל אצל כהן ע"ה: **ובאשתו נדה.** אפילו אשתו נדה שיש לו בה שעת היתר: **מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא.** דעל פניכם משמע בושת פנים וכתיב בתריה לבלתי תחטאו: **לא עמדו אבותיו על הר סיני.** שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב (דברים כט) את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה ומי שאין לו בושת פנים אינו מזרעם: **שהופכין את שולחנם.** ולפי שגינה בירך לוקה בירך: **חרשין.** שאין שומעין ואין מדברים: **שמספרים בשעת תשמיש.** ונמצא חוטאין בדיבור ובשמיעה:

לא

תוספות

ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים. לשון מצודה לשון משטח חרמים תהיה בתוך הים (יחזקאל כו): **לא נדרתי אלא בעצם.** אחד של בהמה שהנחתי בתיבתי להיות נודר בו להטעות העולם להאמין דברי שיהו סבורים כי אני נודר נדר גמור: **כולן אין נשאלין** עליהם. ואין צריכין שאלה בת"ח אבל ע"ה שבא לישאל עונשין אותו כדקאמר בגמרא שאם נוהג היתר בנזירות על ידי טעמים הללו שהוא אמר עכשיו שלא היה חושבו נדר אע"פ שאינו נדר ולבסוף בא לישאל עליו לפי שלבו טרפו שמא נדר גמור הוא עונשין אותו לנהוג איסור כימים שנהג בה היתר: ומחמירין עליו. מפרש בגמרא דלא פתחינן בחרטה לומר לבך עלך או כדו תהית אלא צריך לומר לו דאדעתא דהכי לא נדר דזהו חרטה גמורה כדפי' ר"ת: **וחכ"א פותחין לו פתח ממקום אחר.** פר"ת פותחין לו פתח ממקום אחר כדאמרת כלומר זאת החומרא אני מודה לך דלא פתחינן ליה בחרטה אלא צריך לבקש לו פתח ממקום אחר דהיינו אדעתא דהכי לא נדר אבל מיענש לא מיענשי ליה וקשה אם כן אמאי שביק לישנא דמתני' דמחמירין עליו דאמר ת"ק הואיל ולא פליגי עליה דמחמירין ונקט בלישנא אחרינא פותחין הוה ליה למימר מחמירין ועוד דבירושלמי משמע דפליגי רבנן עליה אף במחמירין עליו לכך נראה לר"י דרבנן פליגי אף במחמירין עליו דפותחין ממקום אחר לאפוקי שלא יתירו לו [מגופו של] נדר כלל כיון שהיה בדעתו לקרבנות מלכים וכיוצא בהן אלא מבקשין לו ממקום אחר כמו בשאר נדרים או על ידי פתח דאדעתא דהכי לא נדרת [או] ע"י חרטה [דכלו] וכן פי' התוס' לעיל גבי האומר הרי את עלי כבשר [אימא] פותחין לו פתח ממקום אחר וכן פר"י כרבי יהודה: **אמר מר אין נשאלין.** לשון נדרים משונה הוא מדתניא אין נשאלין דמשמע דמקיל סתם אין צריכין שאלה והדר תני אם נשאלין אלמא משמע דבעי שאלה לא קשיא הא בת"ח כדפי' המשנה: **אבל בעם הארץ שבא לישאל.** יש לספק דמשמע דוקא נקט בא לישאל אבל לא בא לישאל לא אמרינן ליה: **מי שנזר ועבר על נזירותו.** ששתה יין כדמוכח בירושלמי: **אין** נזקקין לו. להתיר עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר: **א"ר יוסי בד"א בנזירות מועטת.** דאינו כ"א שלשים יום: אבל נזירות מרובה. כגון שנה או שנתים וכו' והשתא עונשין אותו היינו כי הכא לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ורבנן פליגי במתניתין גבי קרבנות מלכים אבל בשאר נדרים גמורים אפילו רבנן מודו דעונשין אותו אם עבר על נזירותו ואין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ואפשר דאף ר' יוסי דאמר בנזירות מרובה דיו שלשים יום היינו דוקא בנזירות דסתם נזירות שלשים יום אבל בנדרים דאין סתם נדר ל' יום אלא לעולם אפי' ר' יוסי מודה עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר אף בנדר מרובה ומיהו בתוספתא (ספ"א) קתני האי פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה בלשון נדר ולא בלשון נזירות ואפ"ה א"ר יוסי בנדר מרובה שלשים יום ותימה מה ענין ל' יום לנדר ויש רוצים לדקדק מזה דסתם נדר ל' יום ול"נ דהא אמר בפרק קמא (דף ד:) נדר לית ליה קיצותא לכ"ע דאע"ג דסתם נדר לעולם מ"מ אין סברא להחמיר בנדר יותר מבנזירות שיש בה קרבן ולכך אמר ר' יוסי ל' יום כמו בנזירות ולכאורה היה נראה דהלכה כרבי יוסי דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואם כן בנדר גמור נמי אם עבר על נדרו דיו שלשים יום כדמשמע בתוספתא דאף בנדר פליג רבי יוסי ומיהו הדעת נוטה דהלכה כר' יהודה דבפרק ב"ש (דף לד.) מייתי הש"ס להך ולא מדכרא התם רבי יהודה כלל אלא קתני סתם מילתיה ועוד [דקרו] התם בכולה סוגיא מילתא דרבי יהודה רבנן דקאמר מתני' לא רבי יוסי ולא רבנן משמע דהלכה כוותיה מדקרי ליה רבנן ולענין מתני' דחרם ל"ע דנימא הלכה כר"מ משום דהלכה כר"מ בגזירותיו (כתובות נז.) בחומרותיו ושמא לא חשבינן ליה הלכה כר"מ בגזירותיו אלא בקנסותיו: **אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בנדרים.** ויש ספרים דגרסי שסופך למעול בשבועות פירוש אף בשבועות החמורות שכתוב בהם לא ינקה ויש ספרים דגרסינן בהדיא אף בשבועות והא דאמר נדרים סייג לפרישות מפרש ר"ת כגון שנודר לקיים המצוה כמו אשנה פרק זה או אעשה מצוה זו: **הויין ליה בנים שאינם מהוגנים.** מדה כנגד מדה לפי שמסתכל בעקיבה של אשה שזהו ענין הערוה לכך הויין ליה בנים שאין מהוגנים: **חגרים מפני שהופכים שולחנם.** פי' שמשמשים מטותם שלא כדרכם ולפי שמשנים תשמישן בדבר התלוי בירכים אף בניהם לוקים בירכים הר"י: **מפני שמנשקים באותו מקום.** ולכך לוקים הוולדות בפיהם: **מפני שמספרים בשעת תשמיש.** שיש להם לשמש בהצנע והם משמיעים קולם לכך נעשים הוולדות חרשים:

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ב מהל' נדרים הלכ' יב סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רח סעיף ג:

מח ג מיי' פ"ד מהל' נזירות הלכה יג יד טוש"ע שם:

מט ד מיי' שם הלכ' טו טוש"ע שם סעיף ג:

נ ה מיי' שם הלכה טז:

נא ו מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כד טוש"ע י"ד סי' רג סעיף א:

נב ז מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכ' ד סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ד [וטוש"ע או"ח סי' רמ סעי' ד]:

מסורת הש"ס

א) [פירוש הר"ן על משנה זו עי' לעיל יח:], ב) [תוספתא פ"א ע"ש נזיר לב. ע"ש [לע"ק וע"ש ברש"י], ג) [מסכת ד"א פ"א], ד) נ"א בנדרים, ה) [בע"י הגי' תרומה טמאה וכ"ה בר"ן], ו) [עירובין נג: אבות פ"א מ"ה], ז) [ועי' ב"מ נט: אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר וכן היא נוסחת הטור באה"ח סימן ר"מ], ח) [לעיל יח: ד"ה פותחין],

* * *

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ: שמות כ טז

* * *

מוסף רש"י

עצמי קרבן. דמשמע דמי עלי (ראמ"ה בשמו). **על כולן.** כל אלו ששנינו במשנתנו שאם נדר בהם סתם אסור ואם טוען אחר הנדר לכך כיונתי השתא, אין נשאלין (ראמ"ה בשמו). **כימים שנהג בהן היתר.** שאם קיבל נזירות סתם ועשה מהן בטהרה עשרה ימים ונטמא למתים ושתה יין י' ימים אחרים ואח"כ נשאל לחכם, אין אומרים שאותן ימי איסור עולין לו מן המנין, אלא עושה עוד כ' ימים בטהרה, וכן נמי בנזירות מרובה (נזיר לב.). **בנזירות מועטת.** חודש או ב' חדשים, אבל אם נזר בנזיר שנה ועבר ששה חדשים דיו שינהוג זמן סתם נזירות וישאל ודיו, ורבנן סברי דאחמורי מחמרינן עלייהו דלא פתחן להו בחרטה ובעינן פתח הואיל ועברו ומיהו מתירין להם מיד (ראמ"ה בשמו).

* * *

פירוש הרא"ש

מתני' **אלא בחרמו של ים.** דכתיב (קהלת ז) אשר היא מצודים וחרמים: **הרי עצמי קרבן.** אסר עצמו כקרבן על חבירו: **עונשין אותן ומחמירין עליהם.** בגמרא מפרש: **פותחין לו פתח ממקום אחר.** כלומר שאלה צריך אבל לא עונשין ולא [נ"א אלא] מחמירין: **גמ' בד"א בת"ח.** דקים לן בגוויה דלא משקר: **אבל ע"ה שבא לישאל.** כלומר בא לפני החכם וא"ל כך נדרתי וכך היתה כוונתי כדי שיאמר לו החכם שאינו נדר וא"ל התרה: **עונשין אותו ומחמירין עליו.** דלא מהימנין ליה שכך היתה כוונתו ואינו בקי בתורת נדרים וירא שמא לא יוכל למצוא פתח שיתיר לו החכם ולכך משקר: **דלא פתחינן ליה בחרטה.** לומר לו כדו תהית או לבך עליך: **אלא עונשין אותו היכי דמי כדתניא כו'.** ולא שעונשין אותו יותר משאר נודר דדין זה הוא בכל נודר שעבר על נדרו אלא קמ"ל דאע"ג דלאו נדר גמור הוא עונשין אותו: **לאו שפיר עבד.** דלא תימא כיון דחומרא בעלמא הוא אי עבר ועבד ביה לא גערינן ביה קא משמע לן דגערינן ביה ואמרינן ליה דלאו שפיר עבד ומיהו לא משמתינן ליה: **אצל כהן עם הארץ שסופו להאכילך תרומה.** אבל משום טבל ליכא למיחש דמפריש תרומה ואכיל לה וכן מעשר מפריש ממנו תרומת מעשר ומעכב המעשר לעצמו: **יראתו על פניכם** זו הבושה שכל הירא מתבייש: **שלא עמדו אבותיו** על הר סיני. כי משם ירשו הבושת. לשמש שלא כדרכה ומדה כנגד מדה שמטריח אותה על ארכובותיה לפיכך הבנים נכה רגלים:

הדרן עלך ואלו מותרין